

да разширяват и укрепват национализираните предприятия за изпълнение на задачите от двегодишния народостопански план⁹³⁰ и др.

Велико Желев от с. Люляково, инструктор на БКП в Добрич, който ръководи комисията по отнемане на земите от чифлика на Пенчо Атанасов, разказва: „След инструктажа, още на другия ден се събрахме голтаците, взехме рулетка и започнахме да мерим земите... Взехме 1500 дка и ги раздадохме на селяните“⁹³¹, а национализаторът Атанас Великов от с. Лозенец, Добричко, добавя гордо: „Когато излязохме от клуба на ОФ в село, където бяхме инструктирани да национализираме казана за ракия на Въльо Петров, хората се обръщаха след нас. Ние бяхме толкова радостни... За нас това беше първата стъпка към изграждане на социалистическата държава“⁹³².

19.2.1. Свидетелство на Веселин Бончев за фамилия Бончеви от Добрич ⁹³³

Прадядо ми е преселник в Добруджа от Котел от края на XIX век. Грамотен, любознателен, започнал като овчар, оформил се като земеделец. Подарил свое място за училище в с. Узово, Ген. Тошевско (и досега съществува), лично осигурил от София първия селски учител около 1908 г. Отгледал шест деца, помогнал им да станат добри, честни и трудолюбиви стопани. Дядо ми поема риска и почти без средства заживява в Добрич от 1920 г., но не изоставя земята. Търговия, успех, загуби, нов успех и т.н. До това обаче се стига след откарване в Молдова през 1916 г., бягство оттам, участие във войните, три кръста за храброст, 25 годишно участие в активна дейност на „Популярна банка“, учредител на Съюза на запасното войнство в Добрич след 1940 г. и т.н.

Към 9 септември 1944 г. дядо ми е собственик на 386 дка земя и една постройка (склад за зърнени храни 440 кв.м.), има и къща в града. Чрез оказване на помощ и от семействата на съпругите на баща ми и чичо ми в същата тази постройка през октомври 1944 г. със заем от 1 млн. лв. от бан-

⁹³⁰ ДА – Добрич, ф. 82, оп. 1, а.е. 153, л. 225, резолюция от общоградско събрание на Окръжния синдикален съвет в гр. Добрич за готовността на работниците да разширяват и укрепват национализираните предприятия за изпълнение задачите от двегодишния народостопански план, 22 февруари 1948 г.

⁹³¹ ДА – Добрич, а.е. 57, с. 31, спомени, записани от ученици на ПМГ „Иван Вазов“ от Толбухин, по случай 40 години от национализацията на собствеността в НРБ.

⁹³² Пак там, с. 13. Спомени на Атанас Великов от с. Лозенец, Добричко.

⁹³³ По материали, предоставени от г-н Веселин Бончев от Добрич на авторите на настоящата книга.

ка и всички налични средства на фамилията се открива „Маслобойна Братя Бончеви“ – Добрич. Събраното от три поколения и четири семейства за над 50 години, създадено да храни три семейства и четири деца, е обект, който трябва да се изземе за да се „унищожи буржоазията като класа“... Не е трудно, като се гледа поименният списък на Закона за национализацията, да се разбере, че политическият удар е насочен срещу по-можещата, по-противопоставящата се на настъпващия комунизъм част от българите. Това е била по-важната задача дори от икономическия проблем. Как практически се осъществява отнемането на имотите? Просто! В един часа след полунощ на 23.XII.1947 г. собствениците и членовете на семействата им се събуждат от пълномощник на Министерския съвет и милиционер... С три хвърчащи листчета, плюс заповед за уволнение на двамата собственици се слага край на света, в който са израснали и живели, трудили са се и са създавали и ... са ги довели до нищото! Оттук нататък всички членове на семейството до края на живота си станаха „бивши“, „засегнати от мероприятията на народната власт“.

Естествено работа за такива в социалистическото вече стопанство не се намираше. Средствата за препитание бяха обрани. През 1948 г. баща ми беше въдворен в ТВО. Завърна се след шест месеца (Слава богу!). Оттогава много работи, закрепил се като началник на склад, но беше натопен за „стопанско престъпление“. След четири месеца арест и следствие получи 1,5 г. ефективна присъда, след изтърпяването на която започна нощем, без да е буден, да разказва смислено и обстоятелствено по-стари и по-нови преживявания – моменти от лагера, затвора, ареста, обиските. Сутрин не си спомняше. Заболя сериозно. Повече боледуваше душата му. Почина 50-годишен. Майка ми почина на 54 години от левкемия – без съпруг, без средства, без никакъв имот. През същата година 83-годишният ми дядо, болен, „обезпечен“ с 20 лв. текезесарска месечна пенсия, се обеси.

Сестра ми завърши средно образование с отлична диплома. Не можа да следва. На 35 години остана инвалид. Едната от братовчедките ми, с отлична диплома от средното образование, не бе допусната да кандидатства във ВУЗ пет години. При първото допускане през 1963 г. успя, завърши медицина и се омъжи в чужбина. ...

Най-парадоксална е моята линия на поведение в социалистическото общество. Аз бях най-малкият (роден през 1942 г.), най-малко помнех и най-много ме съвтваха да не съм срещу новото. И аз усвоявах. Добър ученик, чавдарче, пионерче, комсомолът ме доведе до секретар на УК на

ДКМС. Но комсомолът не се оказа трамплин за мен. Опитвах се да постъпя във военно училище – не бях допуснат. В ПВУЗ и ВУЗ учих само заочно, където след 1963 г. не искаха бележки от ОФ. След 8 г. учителска работа и близо една година зам.-директор на училище станах училищен инспектор, но служебното ми положение бе съсипано след анонимка, която ме разголи, чий син съм. Доносникът е описал, как е приел баща ми смъртта на Георги Димитров и оттук нататък пълно и завинаги снемане на остатъка от „доверие“, ако въобще е имало такова. И така до 1989 г.

Не мога да простя обаче това, че на родения през 1967 г. мой син, който не помни нито баба, нито дядо, нито имане, пак това „засегнати от мероприятията на народната власт“ му попречи да бъде във военна част, за която му даваше основания отличният му успех, безупречното поведение и отличното му представяне на кандидатстудентските изпити. Така му е било записано в „проучванията“ от 1986 г.

Споделям всичко това с огорчението, че сегашните ни неуспехи да върнем живота в нормално русло имат за причина не само насилствената експроприация, а отчуждаването на българина от убеждението, че чрез труд и спестовност, чрез постоянство може да се осигури бъдещето на потомството и да осмисли собствения си живот.

19.2.2. Свидетелство на Радина Цачева за дядо ѝ Михаил Пенчев⁹³⁴

Михаил Пенчев и семейството му са собственици на цветущ чифлик в село Воденичане, Ямболско. Дъщерята на Михаил Пенчев, известната българска поетеса Станка Пенчева, описва в своите мемоари⁹³⁵ историята на семейството и действията на новата власт по ликвидирането на чифлика. Всичко започва с писмо, изпратено от общинския център до Комисията за държавен контрол, с предложение чифликът да бъде ликвидиран, а собствениците – изселени оттам:

„Ако държавата иска да има едно хубаво държавно стопанство, за което има там отлични условия, тъй като земите са хубави и ако желаем да освободим едно село, каквото е Воденичане, от постоянната зараза на един гниещ труп, каквито са бившите чифлици, то се

⁹³⁴ Свидетелството е откъс от дневника на Михаил Пенчев, предоставен от неговата внучка Радина Цачева, дъщеря на известната българска поетеса Станка Пенчева, специално за настоящата книга.

⁹³⁵ Пенчева, Станка. Дървото на живота. Жанет-45, 2008.